

էր որ իր սիրտը «խորունկ ձէն տւեց» . վասն զի գիտնալու է որ «ամէն մի շունչ, ձէն ու ծպտուն» ... իր «սրտի խորքում ձէն կու տայ» :

Բայց յանկարծ, ամէն ինչ կը փոխուի, սիրուն, գուրգուրացող բնութիւնն անգամ — ինչ կայ նորէն — Աշուղին հետ այս անգամ նա եւս կ'ողբայ : Վիրաւորին շուրջը՝ ամէն ինչ կ'արտասուէ և կ'արիւնի : Լուսինը կը թալկանայ . «մեր սարերէն, մութ ձորերէն պղտոր-պղտոր» կու գայ Արագը, «արուն քամեր» կ'երթայ . «սուր սարերը ձունն է պատեր» : Դժուար և գրեթէ անկարելի չէ՝ մինակ վիրաւորուած մնալը . չորս դին ծաղիկները բացուին ,

բնութիւնը դալարանայ , և միայն ինքը սգաւոր մնալ . . .

Սուգի «ձէներ» են Պ. Աւետիսի տողերը : Անխնամ, անարունատ տողեր : Եւ սակայն բնական, անարունատ գրելն ալ արունատ մ'է, կ'ըսէր օր մը Կիլիկերոն, ... Խառակեանին համար : Մ'ենք աւելցնենք, որ շատ դժուար արունատ մ'է, որուն աւանանքները կը հասնին :

Եւ դեռ վէրքեր կան . ու դեռ «դարդ» կայ : Մի վախեր զմեզ ալ վիրաւորելէ , Հայ գուսան . մի թողոր ձեռքէդ՝ ժողովրդէն ընծայուած քնարը :

«Ձէնիդ դուրպան, սագ արա՛ն» : Կը մաղթենք քեզ . . . Նոր դարդեր :

Հ. Ղ. ԲԺԿԵԱՆ

ՎԻՃԱԿՈՒ ՀԻՒԿՈՅ

ՊԻԻՐԿՐԱՎՆԵՐ

(Նախըմթ. տեւս էջ 174)

Այն ձեր սրբերն նետեցէք :
դարձեալ կայսեր խօսելով .

Աստուածաբա ծերունի,
Գերմանիա դեռ եւս ի քեզ, ի քեզ եւեթ յոյս ունի .
Գործըն մեծ է . աւաղ, բոլոր Գերմանիոյ մէջ երկու,
Միայն երկու Գերմանացի մընացած է, եւ և դու .
Աստուած՝ որ ողջ պահեց ըզքեզ՝ ամենայնի կարող է,
Եւ մենք գործին պիտի բաւենք թէ որ Աստուած յաշողէ :
առաւակայ իշխաններն ցուցնելով .
Արդ դու ասոնց նայելու չես որ՝ տակաւին պատանի՝
Ոչ բսածնին ոչ քրածնին գիտեն՝ և չեն արժանի
Որ սրբողիս . — Ամէնուրեք — այս ողբալի բան մըն է —
Այր հողագործ և այր որսորդ հակակիր են ի ծրնէ .
Դաշտըն և լեռն իրարու հետ թըշնամաբար կը վարին
Եւ զանոնք հաշտ ապրեցընէ՛լ՝ եթէ ոչ գործ անհարին
Դրժուար գործ մ'է . այսու հանդերձ, ով անաշտ դատաւոր,
Դաշտն անապարտ է, կը հաւանիմ, և լեռն եւեթ յանցաւոր .
Պատժէ՛ ըզմեզ, մենք անսրբորունջ պիտի կըրենք արժանին :
դաւանալով՝ գիւնդներուն խօսելով .

Դուք, զօրականք, հնազանդեցէք կայսեր տըւած հրամանին .
Անի, ձեր տէրն այսուհետեւ, կը հրամայէ որ քակէք
Գերիններուն շըղթան, ուստի քակելու էք :

Գերիներու խռմբ մը՝ որ աստիճանաբար քացմացաւ՝ ձե՛ն

մերիքին քարձրեւն տեսարանն կը դիտէ։ Զինուորներն, Յոսիայ հրաւանին շտաբումը հնազանդելով, սենեկ երկարի կապերն կը շուծեն։

Յոսի. — դառնալով՝ գիշերներուն խօսելով։
Արձակ էք։

Յոսի. — դարձեալ զինուորներուն խօսելով։
Աղբ նոյն կայով պիտի կապէք ըզմեզ։
Իշխաններն, որոնց համբերութիւնն հաստաւ, ընդլցելով ոտք կ'ելին։ Յոսի խոժոռ է հրամալոյց սլով սենեկ երեսին կը նայի, ապա զինուոր մը նշանացի կը կոչէ։ — Հախ գիտ։

Զինուորն, որ դժկամակ է, գոչիսն ծնելով և երեսն դարձրնելով՝ Յոսիայ հրամանն կը կատարէ։ Ասոր վրայ իշխաններն, առանց ընդդիմանալու, կը բոլորեն որ զինուորներն գիշերը կապեն։

Յոսի. — շարժալիս՝ դարձեալ կայսեր խօսելով։
Ո՛վ կեսար, Դու կ'ուզէիր ըզմեզայկապ տեսնել ըզմեզ, արդ տեսար։ Ես, լեռնակալ անյաղժ իշխան, իմ ամբողջիս մէջ գերի։ Ես, Յոսի, իմ խիստ դատաւորիս հաւ գրչուխըս բերի։ Դու, դատաւոր, իմ ոտիս ես և իմ անհաշտ թըշնամիս, Բայց արդար ես. պատժէ որպէս՝ որքան խըստիւ և կամիս, Լեռանց բոլոր աւազանին յանցեց և շատ, իրաւ է, Առտի պատժէ, Բայց պատժելով թո՛ղ անոր, թո՛ղ որ քաւէ։ Թո՛ղ, ո՛վ կեսար, որ թըշնամիդ հալածելու համար՝ մենք, Քեզ ուղեկից, կալանաւոր զօրաց դատակ մը կազմենք. Թո՛ղ որ, այլ եւս հաւատարիմ և անձնուրաց օգնական, Մենք հայրենեաց ըզմեզ զոհենք, արեամբ մեր աղտըն լուանանք. Ինքնակամ վաշտ առաջապահ կայսերական բանակին, Դատակ անարգ, ամօթապարտ, Բայց թըշնամոյն ահագին. Թո՛ղ որ երթանք և թըշնամին, վանդալ, մոնգոլ կամ մամար, Ար բարբարոս, ի՞նչ և ըլլայ, որքան բազում, չարաշար Հալածելով և ծնծելով վանենք. փառաց ծարաւի, Փառաց որով պիտի սըրբի և հին ոճիրըն քաւի, Ան պատժապարտ աւազանին, որու պէտք չէ այլ խըթան, Ոսկով պատույ պիտի զօծէ անարգ անուրն և ըզմեզան։

Սպայ մը, բերդապահ զօրաց դասապետ, որ նշնմաւ մայն ներս մտաւ, կը յառաչէ։

Սպան. — Յոսիայ առջեւ խոնարհելով։

Տէր իշխան, ի՞նչ կը հրամայես։
Յոսի. — Կայսրն ցուցնելով։ — Գընա, կայսրէն հրաման ան։

Լոկ կայսրըն հոս կը հրամայէ։

Սպան. — դառնալով՝ կայսեր առջեւ խոնարհելով։
Հրամայէ, տէր վենափառ։

Կայսրն. — շարժալիս իշխաններն ցուցնելով։
Ասոնք՝ այսպէս ըզմեզայկապ՝ պիտի առնես բանտ տանիս, Փակես, պահես, ըսպասելով իմ յետագայ հրամանիս։

Զինուորներն, այս կայսերական հրամանին ինազանդելով, իշխաններն կը տանին։ Յոսի, որ կը պատրաստուի երթալու, կայսեր նշանացի հրամանին վրայ, կը մնայ։ Կայսրն անոր մօտեւարով, շրթն կը քակէ։

Յոսի. — առանձին խօսելով։

Ահա զարմանք. ինչո՞ւ կապել տրուաւ, ինչո՞ւ կը քակէ։

Յոսի՝ զարմացած՝ կայսեր երեսին կը նայի, պահ մը լռու։

բիւն։

Կայսրն. — Գանձի։

Յոսի. — առանձին խօսելով։

Ո՛վ Տէր, ծածուկ անունս, որու ոչ ոք տեղեակ է։

Կայսրըն հնչէ։

Կայսրն. — վայր մը կայ հոս՝ զոր դու գիտես, գետնափոր

եւ թաքըստոց, ուր դու մուծուն կը սրպըրդիս՝ մնանաւոր։

Յոսի. — զարմուշած՝ առանձին խօսելով։

Ի՞նչպէս գիտէ։